

Monitieteisen humanistinen termityöhanke

Avoin termikokous 14.1.2016

Käsiteltävä termi naturalismi

Läsnäolijat: Markku Roinila (alustaja), Juuso-Ville Gustafsson, Janne Vanhanen, Tiina Käkälä-Puumala, Aino Kukkonen (sihteeri), Tiina Onikki-Rantajääskö, Anne Isomursu, Mauri Pajunen

Markku Roinila aloitti esittelemällä nykyistä Termipankin filosofian aihealueen määritelmää naturalismista. Sen mukaan kaikki maailmassa on selitettävä luonnontieteiden metodien avulla. Taustalla on ajatus siitä, että kaikki on osa luontoa ja maailma, mukaan lukien inhimilliset konstruktiot on selitettävissä luonnontieteen menetelmien avulla. Hän ehdotti, että naturalismin määritelmää pitäisi laajentaa, sillä nykyinen kattaa vain metodologisen aspektin näkemyksestä.

Juuso-Ville Gustafson jatkoi luonnon ja luonnollisuuden käsitteen määrittelyn keskeisyydestä naturalismissa oman gradunsa pohjalta. Hän eritteli kahta eri tapaa eli ns. pehmeä ja kova naturalismi (naturalismi metafilosofisena ja tapana tehdä filosofiaa, sen keskeiset opit). Kaksi määritelmää: 1) ei ole olemassa kuin luonnollisia asioita 2) metodologinen monismi, jonka mukaan kaikkea on selitettävä tieteellisen metodin kautta.

Todettiin, että JVG voisi täydentää naturalismin käsitettä filosofiassa omalla laajemmalla omalla selvityksellään. Sen voi julkaista omalla nimellä ja se voi olla yksityiskohtaisempi. Juuso käsitteli vielä John Dewey'tä ja naturalismin opillista pohjaa (Columbian yliopiston antologia). Anne Isomursu pohti sitä, että myöhemmin Dewey jättää mahdollisuuden yliluonnollisen olemassaolopohdinnoille.

Juuso-Ville Gustafson toi esiin kuinka naturalismi on pragmatismien osa, amerikkalaisen filosofian piirissä syntynyt tuotos. V. W. Quine on osa naturalismin jatkumoa. Myöskin USA:n ns. perustajaisät olivat naturalisteja – historiallinen näkökulma on osa tätä käsitettä. Naturalistiset taustaolettamukset ovat taustalla, vaikka ei olisikaan suoraan naturalismiin sitoutunut? Vrt. kuten maailman rauha - kaikki ovat samaa mieltä että hyvä asia, mutta kun mennään yksityiskohtiin, näkemykset eroavat (Barry Stroud).

Keskustelun myötä päädyttiin siihen, että filosofiassa voisi olla naturalismin kattosivu ja useita alasivuja. Pääsivu sekä joukko näkemyksiä naturalismista: ontologinen, epistemologinen, metodologinen, naturalismi tieteenfilosofiassa ja naturalismi mielenfilosofiassa. Vastaavasti myös realismien ja idealismien käsitteet voisivat saada useamman alasivun filosofiaan?

Markku Roinila totesi kuinka naturalismiin on ollut kahtalaista suhtautumista filosofian piirissä: negatiivinen ajattelu (erit. Suomessa) naturalismi on tieteisuskoa, joka on haitallista filosofialle. Positiivinen asenne: kaikki tutkivat enemmän tai vähemmän samaa asiaa eri puolilta ja filosofian ja ”kovien” tieteiden välillä on vain aste-ero eli ne sulautuvat toisiinsa (kantaa on edustanut Panu Raatikainen). Metafyysikot eivät erityisemmin pidä naturalismista, sillä se häviää siinä kokonaan. Harvat puolustavat naturalismia filosofiassa, ja humanistisessa ajattelussa pelätään, että jos kaikki redusoidaan luonnontieteisiin, se tekee ilmiöille vääräyttä, sillä voidaanko ajatella että fyysiset ilmiöt ovat kaiken taustalla?

Todettiin, että filosofiassa suhtautuminen ei naturalismiin ei ole samalla tavalla ”selvää” kuin esimerkiksi taiteentutkimuksessa, jota käsiteltiin seuraavaksi. Tiina Käkälä-Puumala: on esitetty

kysymys onko naturalismi oma vai realismin alalaji? Usein se nähdään pitkälle vietynä realismin muotona. Kyseessä on perioditermi, tietyin osin ne menevät päällekkäin. Naturalismissa kirjailija kuvaa samalla objektiivisella asenteella kuin tieteentekijä kuvaa kohdettaan. 1800-lopulla vahva kirjallisuudessa läsnä determinismi - ihmisen tausta ja olosuhteet määrävät hänen elämänsä ikään kuin luonnonlakien mukaan. Näkyikö tiedemiehen ote käytännössä? Ainakin journalistinen ote: esimerkiksi Émile Zola oli myös journalisti.

TKP: toisin kuin realismi, naturalismi on vahvasti periodikäsité eikä enää juurikaan käytössä nykyteoksista puhuttaessa. Aino Kukkonen huomautti, että teatterintutkija Patrice Pavis näkee kuitenkin, että naturalistinen kuvaustapa on edelleen läsnä mm. saippuaopperoiden näyttämöllepanossa. Esittävät taiteet: fiktiivisessä kehityksessä luodaan illuusio todenmukaisuudesta.

Keskusteltiin myös muista aihealueista, esim. elokuvatutkimuksessa dokumenttielokuva ja sen suhde naturalismiin? Kielitieteessä ja semiotiikassa ei perinteisesti ole käytetty naturalismi-termiä. Entä biologia? Naturalisti on tieteentekijä eli luonnontieteilijä, joka on erikoistunut luonnon tutkimiseen?

Kuvataiteissa naturalismi tarkoitti metodin muutosta: mennään ulos ateljeesta maalaamaan. Janne Vanhanen totesi, että estetiikkaan on tulossa kaksi naturalismin määritelmää: kuvataidekonteksti ja taideteoreettinen konteksti (representaation ja mimeettisen suhteen).

Yleistä keskustelua luonnollisuudesta, vähän naturismistakin. Se mitä pidetään luonnollisena, mitä se kertoo meidän valinnoistamme, ajattelustamme? Todettiin kulttuurintutkimuksen aihealueen tarpeellisuus ja toivotaan sieltä osallistujia kevään kokouksiin.

Lopuksi päätettiin perustaa meililista ryhmälle, ja edelleenkin myös hankkeen nettisivulle tiedot tulossa olevista avoimista termikokouksista.